

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Venerabilis Patris Thomæ à Jesu ... Opera Omnia

Homini Religioso Et Apostolico Tam Qvo Ad Vitæ Activæ, Qvam Contemplativæ functiones utilissima, Duobus Tomis Comprehensa. In Qvibus Singlari Pietate, Varia Ervditione Clariori Et Breviori Stylo Continentvr Et Explicantvr ...

Tomás <de Jesus>

Coloniæ Agrippinæ, 1684

Capvt XV. Brevis convincendi Paganos formula, ex Lactantio Firmiano desumpta.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38601

majestatis magnitudinem. Ex quibus etiam fit necessario debere esse religionem certam & veram, qua DEUS colatur ac honoretur. Restat igitur, ut diligenter inquiramus quæ sit hæc vera Religio, & ubi sit hic verus DEI cultus?

Quinta veritas, hic cultus DEO debitus, & cætera omnia, quæ ad veram Religionem spectant, necessario debent esse à DEO hominibus revelata. Nam cognitio DEI, ritus & cæremoniæ, quibus DEUS ipse ab homine colendus est, quo res est præstantior & excellentior cæteris humanæ vitæ actionibus, eo cognitionem disciplinamque requirit sublimiorem ac certiores, cum sit radix & fundamentum totius humanæ vitæ: quare hæc cognitio & doctrina debet esse certissima, firmissima, & infallibilis veritatis. Quare etiam oportet, ut hujus religionis doctrina & aucta, & revelata sit à DEO ipso, qui est summa veritas, & in quo nec ullus error, nec falsitas ulla inveniri potest.

Homo non est frustra conditus

Neque enim credendum est nobilissimam creaturam à DEO in terris formatam, qualis est homo, ad ipsum DEUM, tanquam in ultimum finem ordinatum, cujus usus omnia deserviunt, frustra esse creatam, & absque ullo medio certo ad ultimum suum finem perveniendi. Ad providentiam igitur DEI spectat, qui hominem ad se ordinavit, legem præscribere, qua certo tendat in hunc finem, atque per se, vel per suorum ministrorum ora doctrinam Religionis certam revelare, hoc est, quidquid credendum, agendum, & sperandum nobis est, modum quoque & rationem, quibus illum honorare, colere, eique inservire debemus, Maxime cum intellectus humanus passionibus sit subjectus, ac originalis peccati tenebris obscuratus, multisque implicatus erroribus, necesse est his rebus impediri, quo minus in perspicenda & judicanda veritate perfectus sit. Quare nulla est humana sapientia sufficiens ad perfectam veritatis notitiam assequendam, quoniam mens hominis, cum fragili corpore colligata, & tenebroso domicilio inclusa, veritatem perspicere clarè non potest: cujus cognitio potius divinæ naturæ est quam hominis. Quare eam assequi non possumus, nisi addiscendo & audiendo ab eo, qui solus scire potest, & docere, unde necesse fuit omnes Philosophorum, aliorumque hominum sectas, & opiniones de DEO alienas esse à veritate, nec ulli fundamentum, firmitatem, aut certitudinem posse habere, quæ nullis divinarum vocum fulciuntur oraculis: cujus etiam argumentum est; Nam cum sit cognitio ultimi nostri finis, & mensura & regula, secundum quam omnes actiones nostræ in Deum sunt dirigendæ, circa modum ad eum perveniendi, innumeratè exorti sunt errores: ut in initio hujus Tractatus attingimus: idemque ferè invenimus in cultu & sacrificio DEO exhibendo. DEUS enim non desiderat victimam, neque muti animalis sacrificium, neque verbenis opus habet, neque fibris, neque cespitiibus, & multo minus humano sanguine: quæ sunt utique vanissima, sed iis præcipue, quæ de intimo corde proferuntur; illi sacrificium est integritas animi, patientia, fides, innocentia, castitas, abstinentia: donum est hymnus & laus. Hic est venissimus ritus, hæc illa lex Dei (ut inquit Cicero) præclara & divina, semperque recta & honesta jubet, vetat prava & turpia, cui parentem sanctissimam ac certissimam legi justè ac legitime necesse est vivere.

In Christiana religione verus

Sexta veritas, Christianam Religionem esse illam, in qua verus DEI cultus, vera Dei cognitio invenitur, quod manifestè probatur, quia illa est vera Religio, in qua repetiuntur omnes excellen-

tia spectantes ad veram perfectamque Religionem, cujusmodi est Christiana Religio. Nam si breviter illam describamus, illam meritò appellamus Religionem Christi, cujus autem hoc est ineffabilis veritatis, singularis sanctitatis, quæ multo ante fuit à sanctissimis viris prædicta, quæ nihil contra bonos mores, & rectam rationem continet, sed mirabiliter confert ad vitam rectè instituendam, cum sit summæ sanctitatis, integritatis, & perfectionis, quæ in sui propagatione divinitus probata fuit, & innumeris ac veris miraculis confirmata, quæ mirabiliter inter innumeris Gentilium, Judæorum, & Hæreticorum persecutiones, illæsa permansit, & incredibiliter crevit, pro cujus confessione, ac defensione infinitus hominum numerus cujuscuque generis, ætatis, & sexus, ac conditionis, tam alacriter mortem subit: cujus persecutores tam gravibus suppliciis multati sunt: cujus sanctitati & integritati ipsimet adversarii, vel in viti perhibere testimonium coacti sunt. Quam denique, qui recipiebant super naturæ ordinem ad illam se variis illusionibus affici, & allici sentiebant: quamque complexi sunt tot viri sanctitate, sapientia, doctrina, & omni virtutum genere clarissimi: sed doctrina nostræ fidei est hujusmodi, ut patet discursu per motiva, quæ supra adduximus, & per notas Ecclesiæ Catholicæ, de quibus lib. 8. contra Hæreticos egimus. Videnda sunt etiam ea, quæ propè finem Tractatus de credibilitate nostræ fidei attingimus. Omnia igitur motiva prædicta expendenda sunt, in hujus veritatis confirmationem, nempe Religionem Christianam, fidemque nostram esse à DEO, ipsamque solam esse veram, & perfectissimam Religionem.

Peractis his, ac pro dignitate argumenti expensis, si infideles divino illustrati lumine, huic veritati assentiantur, velintque fidei nostræ mysteria per noscere, atque ad ejusdem fidei veritatem converti: tunc edocendi erunt circa Religionem Christianam, servata forma Catechismi à nobis secundo Tomo pro infidelibus præscribenda.

CAPVT XV.

Brevis convincendi Paganos formula, ex Lactantio Firmiano desumpta.

Placuit hic breviter pro Ethnicorum conversione Lactantii Firmiani disputationem brevissimam, & quasi suorum operum appendicem adducere, quæ ipse lib. 7. cap. 4. 5. & 6. ea verborum elegantia, qua solet proponit.

Quare homo creatus sit corpore fragili, & capax sit rationis?

Nihil est, ut opinor, quod sit propter se ipsum factum: sed quicquid omnino fit, ad usum aliquem fieri necesse est. Quis est enim tam ineptus, vel tam otiosus, ut aggrediatur aliquid facere frustra: ex quo nullam utilitatem, nullum commodum speret? qui domum ædificavit, non ideo tantum ædificavit, ut domus sit, sed ut in ea possit habitari: qui navem fabricatur, non ideo insimul operam, ut tantum navis appareat, sed ut in ea navigetur. Item qui vas aliquod instituit, aut format, non ideo id facit, ut tantum fecisse videatur, sed ut vas illud effectum capiat aliquod necessarium. Similiter cætera, quæcunque fiunt, non utique in supervacuum, sed ad usum aliquos utiles laborantur. Mundus igitur à DEO factus est, non utique propter

Del. col. tus est.

propo
Suis.
ram,
cum
Sed
propo
esse
que
non
mund
quib
re, u
porib
anim
est, q
bus d
aqua
mo. M
& rati
mund
DEUS
eom p
DEI op
provid
quæ, m
divinam
telligere
quis e
quantu
loim est
hoc pe
vitur
priet
his con
Rede
ipsum
DEUS
sed prop
homine
ne, inq
fines
videntia
tem con
loqui po
DEUM
Ite
omnium
venenati
eja de
perfectio
proferri
nem sua
omnibus
oculi eja
sicut
ut videat
mano ele
sua er
DEUS
tantum
mundum
ut Domi
ret tanq
constitui
objecit
nem, tan
& perpet
Cum
bus in
los gene
T

Debu
notam
propter
e con
dita.

Quil
quid
iam
in alio
aliquo
factum
est.

propter ipsum mundum; neque enim aut calore Solis, aut Lunæ lumine, aut aspiratione ventorum, aut humore imbrium, aut alimonia frugum, cum sensu careat, indiget.

Sed ne illud quidem dici potest, quod DEUS propter seipsum fecerit mundum, quoniam potest esse sine mundo, sicut fuit antea, & iis omnibus, quæ in eo sunt, quæque generantur. DEUS ipse non utitur. Apparet ergo, animantium causa mundum esse constructum; quoniam rebus iis, quibus constat animantes fruuntur: quæ ut vivere, ut constare possent, omnia his necessaria temporibus certis subministrantur. Rursum cæteras animantes hominis causa esse factas, ex eo clarum est, quod homini servantur, & tutela ejus atque usus data sunt: Quoniam siue terrene sint, siue aquales, non sentiunt mundi rationem sicut homo. Magna igitur, & recta, & admirabilis est vis, & ratio, atque potestas hominis, propter quem, mundum ipsum, & universa quæcunque sunt, DEUS fecit: tantummodo illi honoris habuit, ut eum præficeret universis, quoniam solus poterat DEI opera mirari. Optime igitur Aesclepiades de providentia summi DEI disserens, atque ideo, inquit, merito quis arbitretur proximum sibi locum divinam providentiam dedisse ei, qui potuerit intelligere ordinationem suam. Nam Sol iste est, quis eum videt ita, ut intelligat, quia Sol est, & quantum gratiæ afferat cæteris insititatis? hoc cælum est, quis id suscipit? terra hæc, quis eam colit? hoc pelagus, quis navigat? hic ignis est, quis eo utitur? Instituit ergo summus DEUS non propter se, quia nullo eger, sed propter hominem, qui his congruenter uteretur.

Densho, minem propter se condidit. Reddamus nunc rationem, quare hominem ipsum fecerit. Sicut ergo mundum non propter se DEUS fecit, quia commodis ejus non indiget, sed propter hominem, qui eo utitur: ita ipsum hominem propter se quæ utilitas DEO in homine, inquit Epicurus, ut eum propter se faceret? scilicet ut esset, qui opera ejus intelligeret, qui providentiam discernendi, rationem faciendi, virtutem consummandi, & sensu admirari, & ore proloqui posset. Quorum omnium summa hæc est, ut DEUM colat.

Ite eum colit, qui hæc intelligit: is artificem omnium rerum, is verum Patrem suum debita veneratione prosequitur; qui virtutem majestatis ejus de suorum operum inventione, inceptione, perfectione meretur. Quod planius argumentum proferri potest, & mendum hominis, & hominem sua causa DEUM fecisse, quam quod ex omnibus animalibus solus ita formatus est, ut oculi ejus ad cælum directi, facies ad DEUM spectans, vultus cum suo parente communis sit; ut videatur hominem DEUS, quasi porrecta manu elevatum ex humo, ad contemplationem sui excitasse. Quid ergo, inquit, cultus hominis DEO confert, beato, & nulla re indigenti? vel si tantum honoris homini habuit, ut ipsius causa mundum fabricaret, ut instrueret eum sapientia, ut Dominum viventium faceret, eumque diligeret tanquam filium, cui mortalem, fragilemque constituit? cur omnibus malis, quem diligebat, objicit? cum oporteret & beatum esse hominem, tanquam conjunctum, & proximum DEO, & perpetuum, sicut est ipse, ad quem colendum, & contemplandum figuratus est.

Cum posset semper spiritibus suis immortalibus innumerabiles animas procreare, sicut Angelos genuit, quibus immortalitas, sine ullo malo-

Thom. à Jesu Oper. Tom. I.

rum periculo, ac metu constat: excogitavit tamen inenarrabile opus, quemadmodum infinitam multitudinem crearet animatum, quas primo fragilibus, & imbecillibus corporibus illigatas, constitueret inter bonum, malumque medias, ut constantibus ex utriusque naturis virtutem proponeret, ne immortalitatem delicate assequerentur, ac molliter, sed ad æternæ vitæ ineffabile præmium, summa cum difficultate, ac magnis laboribus, pervenirent. Ergo ut eas gravibus, & nexilibus membris indueret, quoniam consistere in medio inani non poterant, ponderibus & gravitate corporis deorsum premente sedem illis, ac domicilium primo colendum esse decrevit. Itaque ineffabili virtute, & potentia præclara mundi opera molitus est, suspensis in altitudinem levibus elementis, & gravibus in ima depressis: & cælestia formavit, & terrena constituit; non est necesse nunc exequi singula.

Lumina igitur posuit in cælo, quorum moderationes, & claritates, & motus aptissime ad utilitates viventium temperavit. Terræ autem, quam sedem voluit esse, fecunditatem varia gignendi ac proferendi dedit, ut ubertate frugum, & herbarum viventium pro natura, & usu cuique generati alimonia administraret. Tum perfectis omnibus, quæ ad conditionem mundi pertinebant, hominem finxit ex ipsa terra, quam illi à principio in habitaculum præparavit: id est, spiritum suum terreno corpore induit, & involvit, ut & compactus ex rebus diversis, ac repugnantibus, bonum ac malum caperet, & sicut terra ipsa fecunda est ad fruges pariendas, ita corpus hominis, quod assumptum è terra generandi copiam, facultatemque procreandæ sobolis accepit: ut quoniam fragili materia formatus, in æternam manere non poterat, peractio temporalis vitæ spatio cederet, & illud quod fragile, atque imbecillum gerebat, perpetua successione renovaret.

Cur igitur eum mortalem finxit, & fragilem, cum illius causa mundum ædificasset? Primam, ut infinita vis animarum gigneretur, omnemque terram multitudine oppleret: deinde, ut proponeret homini virtutem, id est, tolerantiam laborum, ac malorum, per quam posset præmium immortalitatis adipisci. Nam quia homo ex duabus rebus constat, corpore atque anima; quorum alterum terrenum est, alterum cæleste, duæ vitæ homini attributæ sunt: una temporalis, quæ corpori assignatur, altera sempiterna, quæ animæ subjacet: illam nascendo accepimus, hanc laborando assequimur: ne immortalitas homini (ut ante diximus) sine ulla difficultate constaret. Illa terrena est, sicut corpus, & ideo finitur. Hæc vero cælestis sicut anima, & ideo terminum non habet. Illam primam nescientes accepimus: hanc secundam scientes, virtuti enim non naturæ datur, quia voluit nos DEUS vitam nobis in vita comparare: Idcirco hanc præsentem dedit, ut illam veram, & perpetuam, aut vitium amittamus, aut virtute mereamur. In hac corporali non est summum bonum: quoniam sicut necessitate divina nobis data est, ita rursus divina necessitate solvitur. Ita quod finem habet, summum bonum non habet. In illa vero spiritali, quam per nos ipsi acquirimus, summum bonum continetur; quia nec malum potest habere, nec finem; cuius rei argumentum natura & ratio corporis præbet. Cætera namque animalia in humum veigunt, quia terrena sunt, nec capiunt immortalitatem, quæ de cælo est. Homo autem rectus in cælum spectat, quia

Gg propo-

10. a IESU
Spiri.
II
VII
28

proposita est illi immortalitas: nec tamen venit, nisi tribuatur homini à DEO. Nam nihil inter-
esset inter justum & injustum: siquidem omnis
homo natus immortalis fieret. Ergo immortali-
tas non sequela naturæ, sed merces præmiumque
virtutis est.

Denique homo non simul ac natus est, rectus
ingreditur, sed quadrupes primo, quia ratio cor-
poris, & hujus præsentis vitæ, communis est no-
bis cum brutis animalibus; post deinde confir-
matis viribus erigitur, & lingua ejus in eloquium
solvitur, & mutum animal esse desinit. Quæ ratio
docet, mortalem nasci hominem, postea vero im-
mortalem fieri, cum cæperit ex DEO vivere, id
est, justitiam sequi, quæ continetur in DEI cultu,
cum excitaverit hominem DEUS ad aspectum
cæli, ac sui. Quod tum fit, cum homo cælesti
lavacro purificatus, exponit infantiam, cum omni
labe vitæ prioris, & incremento divini vigoris ac-
cepto, fit homo perfectus, & plenus. Ergo quia
virtutem proposuit homini DEUS, licet anima
& corpus consociata sint, tamen contraria sunt, &
impugnant invicem. Animi bona, mala sunt cor-
poris, id est, opum fuga, voluptatum interdictio,
doloris, mortisque contemptus. Item corporis
bona, mala sunt animi, hoc est, cupiditas & libido,
quibus opes appetuntur, ac suavitates variarum
voluptatum, quibus enervatus animus extinguitur.

Ideo necesse est justum & sapientem in omni-
bus malis esse; quoniam malorum victrix est for-
titudinis; injustos autem in divitiis, in honore, in po-
testate: hæc enim corporalia, & terrena sunt. Illi
autem terrenam vitam agunt; nec assequi immor-
taliætem queunt, quia se voluptatibus dedide-
runt, quæ sunt summæ virtutis inimicæ. Itaque vita
hæc temporalis illi æternæ debet esse subiecta,
sicut corpus animæ.

Quisquis ergo animæ vitam maluerit, vitæ cor-
poris concusat necesse est: nec aliter eniti ad sum-
mum bonum poterit, nisi quæ sunt ima dispexerit.
Qui autem corporis vitam fuerit amplexus, & cu-
piditates suas in terram dejecerit, illam superio-
rem vitam consequi non potest. Sed qui mavult
benè vivere in æternum, malè vivet ad tempus; &
afficietur omnibus molestiis, & laboribus, quam-
diu fuerit in terra, ut habeat divinum solatium: &
qui maluerit benè vivere ad tempus, malè vivet in
æternum; damnabitur enim sententiâ DEI ad
pœnam æternam, quia cælestibus bonis terrena
proposuit. Propterea igitur colit se DEUS expetit,
& honorari ab homine tanquam Pater, ut virtu-
tem ac sapientiam teneat, quæ sola immortalita-
tem parit. Nam quia nullus alius donare præter
ipsum eam potest, quia solus possidet pietatem
hominis, qui DEUM honoraverit, hoc afficietur
præmio, ut in æternum sit beatus, sitque apud
DEUM, & cum DEO semper. Nunc autem cum
homo & sapientia sit instructus, ut sciat; & cor-
pore, ut sentiat: utrumque pariter in hac vita
DEUS esse voluit, ut ratio virtutis, sapientiæque
constaret. Possit itaque hominem inter utrumque
medium, ut haberet licentiam, vel boni, vel mali
sequendi. Sed malo admiscuit apparentia quæ-
dam bona, id est, varias & delectabiles suavitates,
ut illarum illecebris hominem duceret ad latens
malum. Bono autem admiscuit apparentia quæ-
dam mala, id est ærumnas, & miseras, & labores,
quorum appetitæ & molestia offensus animus
refugeret à bono latenti.

Hic ergo Sapientiæ officium desideratur, ut
plus mente videamus, quam corpore: quod
pauci admodum facere possunt: quia & virtus
difficilis est ac rara, & voluptas communis ac pu-
blica: ita necesse est sapientem pro stulto haberi,
qui dum appetit bona, quæ non cernuntur dimittit
è manibus quæ videntur, & dum vitat mala,
quæ non aspiciuntur, incurrit in mala, quæ ante
oculos sunt. Quod accidit nobis, cum neque
cruciatum, neque mortem, pro fide recusamus,
quando ad summum nefas compellimur, ut pro-
dita fide, atque abnegato DEO vero, Divi mor-
tuus, mortiferisque libemus. Hæc ratio est cur ho-
minem DEUS & mortalem fecerit, & malis lib-
jecerit, licet ipsius causa mundum edificasset; sci-
licet ut virtutem caperet, & ei virtus sua immor-
talitatem daret. Virtus autem, sicut ostendimus,
veri DEI cultus est.

C A P V T XVI.

Brevior prædictorum summa ex eo-
dem Lactantio.

Hanc totam rationem brevi circumspectione
signemus. Idcirco mundus factus est, ut
nascamur: ideo nascimur, ut agnoscamus factorem
mundi, ac nostri DEUM; ideo agnoscamus,
ut colamus; ideo colimus ut immortalitatem pro
laborum mercede capiamus, quoniam maximis
laboribus cultus DEI constat; ideo præmio im-
mortalitatis afficimur, ut similes Angelis effecti,
summo Patri ac Domino in perpetuum serviamus,
& simus æternum DEO regnum. Hæc sum-
ma rerum est, hoc arcana DEI, hoc mysterium
mundi; à quo sunt alieni, qui sectantes presen-
tem voluptatem terrestribus & fragilibus se bonis
addixerunt, & animas ad cælestia genitas, suavi-
tatibus mortiferis, tanquam luto cænovæ demer-
serunt. Quæramus nunc vicissim. An in cultu
Dei ulla ratio subsistat, qui si multi sunt, si ideo
tantum ab hominibus coluntur, ut illis præstent
opes, victorias, honores, & quæ alia non nisi ad
præfens valent, si sine causa gignantur, si in homi-
nibus procreandis providentia nulla versatur, si
casu nobismet ipsis, ac voluptatis nostræ gratia
nascimur, si nihil post mortem sumus: quid po-
test esse tam supervacuum, tam inane, tam vanum,
quam humana res est, quam mundus ipse? qui
cum sit incredibili magnitudine, tam mirabili ra-
tione constructus, tamen rebus ineptis vacet. Cur
enim ventorum spiritus citent nubes, cur emicent
fulgura? tonitrua mugiant? imbres cadant? ut
fruges terra producat. Cur varios fetus alat? cur
denique omnis natura rerum laboret, ne quid de-
sit earum rerum, quibus vita hominis sustinetur?
si est inanis, si ad nihilum interimus, si nihil est
in nobis majoris emolumenti DEO? Quod si est
dictu nefas, nec putandum est fieri posse, ut non
ob aliquam maximam rationem, fuerit consti-
tutum, quod videas maxima ratione consistere:
quæ potest esse ratio in his erroribus pravatum re-
ligionum, & in hac persuasione Philosophorum,
quæ putant animas interire? profecto nulla.

Hactenus Lactantius.

CA-